

Roeselare, Bergmolenbos

Programma van Maatregelen

Auteur:

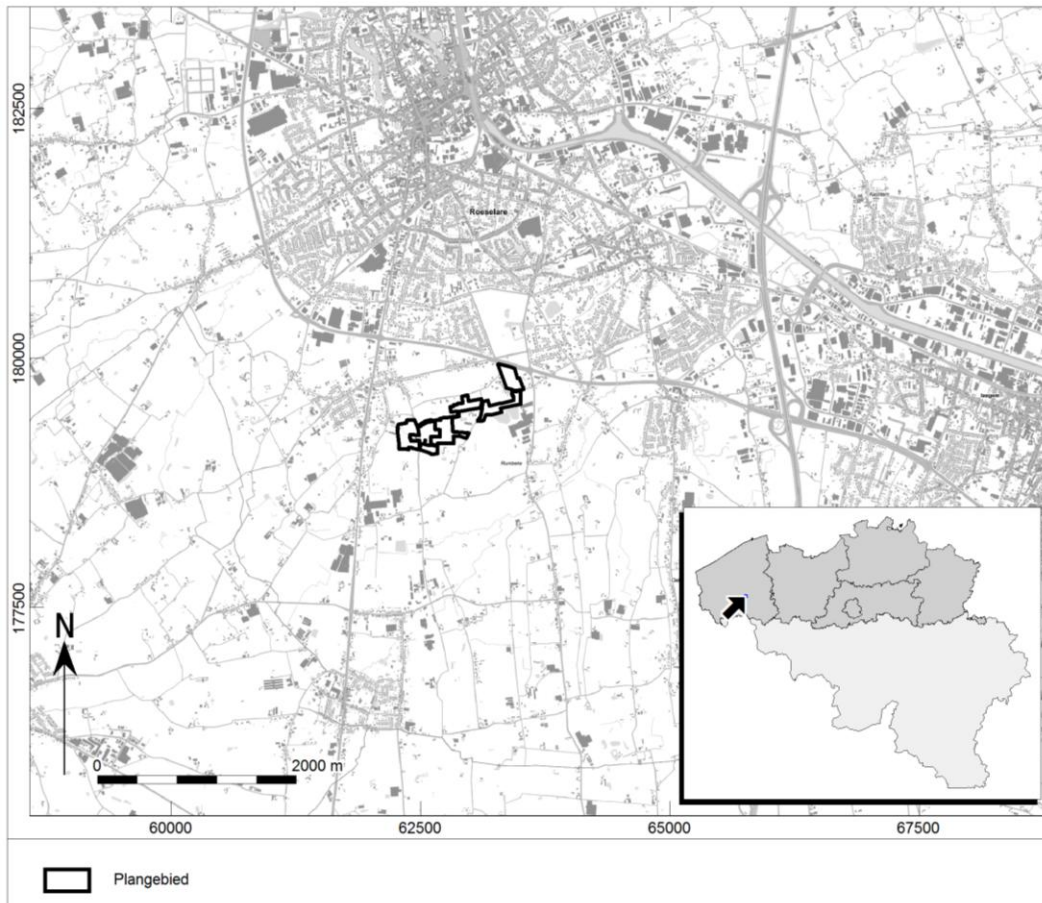
D. Van den Notelaer (Veldwerkleider; OE/ERK/Archeoloog/2018/00204)

Autorisatie:

B.A.T.M. Weekers-Hendriks (OE/ERK/Archeoloog/2016/00095)

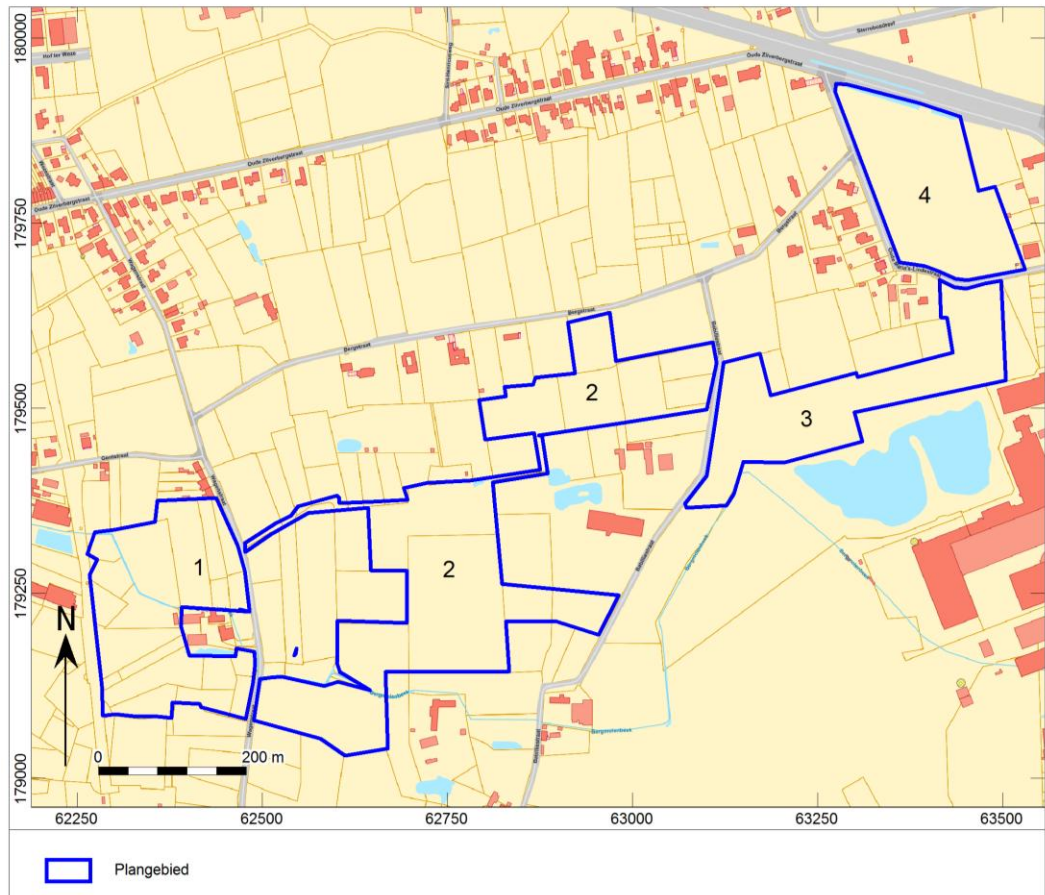
1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in het najaar van 2018 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Roeselare, Bergmolenbos (afb. 1 en 2). De nota bestaat uit een verkennend archeologisch booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek. Deze onderzoeken volgen op een eerder uitgevoerd bureauonderzoek (2018E115) en landschappelijk booronderzoek (2018H294) uit september 2018 (ID 8733).¹ De nota werd opgesteld in het kader van plannen voor een wandellus in het stadsrandbos.



Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

¹ Valentijn, Datema & Paulussen 2018.



Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

2 Aanleiding van het onderzoek

Het Bergmolenbos is het stadsbos in wording ten zuiden van de plaats Roeselare. De geplande werken zijn gericht op de verdere inrichting en ontwikkeling van het stadsrandbos met het oog op een ecologische en recreatieve meerwaarde. De werken omvatten de inrichting van een volwaardige wandellus en begeleidende grondwerken.

Voor de aanleg van het wandelpad zal allereerst over een breedte van ca. 4 m de ondergrond worden afgegraven tot 10-25 cm –mv. Vervolgens zal binnen de grenzen van deze afgraving een ca. 35 cm dikke koffer voor het pad worden aangebracht, bestaande uit steenslag en porfiersteenslag. Dit resulteert in een verhoogd pad, waartegen teelarde wordt aangebracht voor een ca. 1,5 m brede berm, waarbij de ondergrond niet wordt verstoord.

Ter afwatering van het verhoogde pad, zal naast de ophoging, op ca. 1,5 m van het pad (de koffer), een greppel worden uitgegraven. Deze zal ca. 1 m breed zijn en slechts 20 cm diep zijn.

De lengte van het pad zal ca. 3000 m zijn.

Het gedeelte van het pad dat de smalle verbinding vormt tussen deelgebied 2-noord en 3 zal een afwijkende opbouw en diepte krijgen, omdat het tussen twee perceelsgrenzen is ingeklemd. Hier zullen vanaf het maaiveld 50 cm diepe schanckorven met betonpuin worden uitgegraven over een breedte van ca. 4 m, waarop vervolgens de steenslag en porfiersteenslag van het pad worden aangebracht. De afwateringsgreppel komt hier tegen het pad (de koffer) te liggen. Dit gedeelte van het pad zal een lengte van ca. 115 m hebben.

Meestal kan het wandelpad worden gerealiseerd in open plaatsen. In het bestaande bos in deelgebied 3 en 4 zullen plaatselijk de struiken en eventueel een boom worden verwijderd ten behoeve van de doorgang van het pad. Hiervoor wordt de bovengrond met stobben verwijderd met de kraan.

Plaatselijk zal een herprofilering van de helling rondom het pad of de bestaande grachten plaatsvinden, indien nodig. De locaties en het oppervlak zijn nog niet gekend. De herprofilering die op het plan staat aangegeven, in deelgebied 4, zal bestaan uit het effenen van het terrein aangrenzend aan het pad. Alle vormen van herprofilering zullen nooit dieper reiken dan de bestaande bouwvoor (maximaal ca. 30 cm –mv).

Waar nodig vormen duikers de verbinding tussen de afzonderlijke delen van de afwateringsgreppels of voeren deze onder het wandelpad door. De betonnen buizen hebben een diameter van 60 cm en worden tot ruim 100 cm –mv ingegraven. Er worden 11 duikers aangelegd met een individuele lengte van 10-15 m.

Waar het plangebied doorsneden wordt door straten, is voorzien in de aanleg van amfibietunnels onder de wegen. De tunnels hebben een breedte van ca. 96 cm en een diepte van ca. 70 cm. Het gaat om 5 kleine betonnen kokers van ieders ca. 8 m lang, die in een bitumen wegdek worden aangebracht.

Het water uit de greppels zal afgeleid worden naar grachten. Op enkele plaatsen zal hiervoor een nieuw grachtensysteem worden uitgegraven. De grachten zullen een breedte hebben van 3 m en meestal 30-40 cm diep zijn. Plaatselijk kunnen ze maximaal 83 cm diep zijn, zoals ter hoogte van de inbuizingen. Op de meeste plaatsen liggen de grachten vrijwel naast het pad, op ca. 1,5 m afstand. In deelgebied 3 is de afstand echter groter, ca. 10-30 m. De totale lengte aan nieuwe grachten bedraagt ruim 1100 m, maar de grachten zijn niet aaneensluitend.

In de noordelijke helft van deelgebied 2 wordt een bestaande poel uitgebreid en worden twee nieuwe uitgegraven. Poel 1, de bestaande kwelbron, wordt ca. 400 m² vergroot tot een totaal oppervlakte van 516 m², en wordt tot max. 2,5 m –mv uitgegraven. Poel 2 zal een oppervlakte krijgen van 408 m² en wordt tot max. 3,25 m –mv uitgegraven. Poel 3 met een oppervlakte van 538 m² tot een diepte van max. 2,5 m –mv.

Als onderdeel van de ontwikkeling van het stadsrandbos – waartoe ook de geplande werken van onderhevige archeologienota behoren – is recentelijk bos aangeplant in deelgebieden 1 en 2. Voor bosaanplant is men binnen het plangebied niet vergunningplichtig, daar het plangebied is aangegeven als bosgebied op het geldende GRUP. De bosaanplant vormt dan ook geen onderdeel van onderhevige archeologienota.

De geplande werken kunnen als volgt worden samengevat:

| | |
|------------------------------|---|
| Aard ingreep: | Aanleg verhoogd pad met greppels |
| Diepte bodemverstoring: | max. 25 cm (plaatselijk 50 cm over 115 m) |
| Oppervlakte bodemverstoring: | lengte 3000 m, breedte 8 m |
| Aard ingreep: | Aanleg grachten |
| Diepte bodemverstoring: | 30-83 cm |
| Oppervlakte bodemverstoring: | totale lengte 1100 m, breedte 3 m |
| Aard ingreep: | Herprofilering |
| Diepte bodemverstoring: | max. 30 cm |
| Oppervlakte bodemverstoring: | te bepalen tijdens uitvoering |
| Aard ingreep: | Plaatsen duikers |
| Diepte bodemverstoring: | ca. 100 cm (Ø 60 cm) |
| Oppervlakte bodemverstoring: | 11 x 10-15 m x ca. 100 cm |
| Aard ingreep: | Plaatsen amfibietunnels |
| Diepte bodemverstoring: | ca. 70 cm |
| Oppervlakte bodemverstoring: | 5 x 8 m x 96 cm |
| Aard ingreep: | Aanleg poelen |
| Diepte bodemverstoring: | max. 2,5 – 3,25 |

| | |
|------------------------------|--|
| Oppervlakte bodemverstoring: | 400 m ² , 408 m ² , 538 m ² |
| Aard ingreep: | Verwijderen vegetatie |
| Diepte bodemverstoring: | onbekend |
| Oppervlakte bodemverstoring: | te bepalen tijdens uitvoering |

De consequentie van de laatste, voorgenomen ingrepen kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het vooronderzoek worden besproken. Dit omvat zowel de resultaten van het reeds eerder uitgevoerde bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek, als de onderzoeken die tot de huidige nota behoren.

3.1 Resultaten van het bureauonderzoek

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied is gesitueerd op de flank en aan de voet van een natuurlijke hoogte, een uitloper van de Zilverberg. Langs deze rug, deels door het plangebied, stroomt de Molenbergbeek.

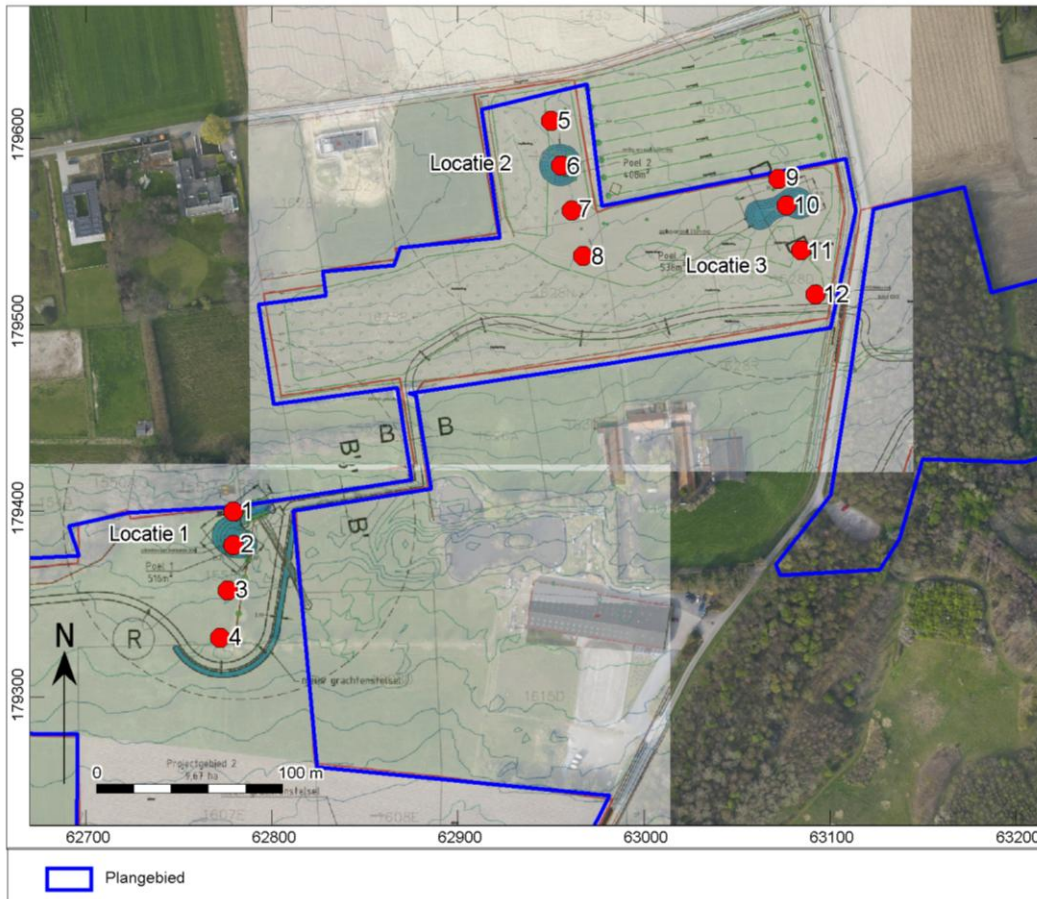
Volgens geologisch kaartmateriaal bestaat de ondergrond in en rond het plangebied uit lemige zanden en zandige lemen. Het betreft eolische afzettingen. Op basis van het kaartmateriaal kan echter niet bepaald worden of, wanneer, waar en in welke mate de lemen en zanden zijn geërodeerd en al dan niet zijn afgezet als colluvium of alluvium. De beschikbare gegevens wekken de indruk dat er een grote variatie in bodemopbouw kan bestaan in het plangebied, waarbij op sommige plekken de Quartaire sedimenten enkele meters dik zijn en op andere plaatsen wellicht volledig geërodeerd (op een onbekend moment) of wellicht nauwelijks zijn afgezet.

Vanwege de landschappelijke ligging, op de zuidoostflank van een rug en in de nabijheid van enkele beken, kan het plangebied in het verre verleden aantrekkelijk zijn geweest voor bewoning en andere activiteiten. Hoewel CAI-meldingen in de directe omgeving van het plangebied schaars zijn, werden er tijdens prospecties aan de noordelijke flank van de rug lithisch materiaal uit het Paleolithicum, Vroegmesolithicum en het Neolithicum aangetroffen. Tevens werd er Romeins aardewerk aangetroffen. Wanneer er op deze locatie een opgraving werd uitgevoerd werd er een structuur uit het Finaal-Neolithicum blootgelegd,

De oppervlakken van de geplande poelen zijn voldoende groot om een aanzienlijke verstoring van eventueel kennispotentieel te weeg te brengen. Met een diepte van 2,5 tot 3,25 m kunnen de poelen tot in een eventueel archeologisch niveau reiken. Mogelijk heeft hellingerosie op de heuvelkam eventuele vondsten- en sporen niveaus aangetast. Omdat de beschikbare gegevens niet toelaten dit met zekerheid vast te stellen, dient er worden overgegaan tot een landschappelijk bodemonderzoek om de intactheid van de bodem te bepalen.

3.2 Resultaten van het Landschappelijk booronderzoek

Het landschappelijk booronderzoek bestond eruit twaalf boringen te plaatsen met een Edelmannboor met als doelstelling de bodemopbouw binnen het plangebied vast te stellen (afb. 10). Deze boringen werden geplaatst op locaties waar de geplande werken de bodem zouden verstoren.



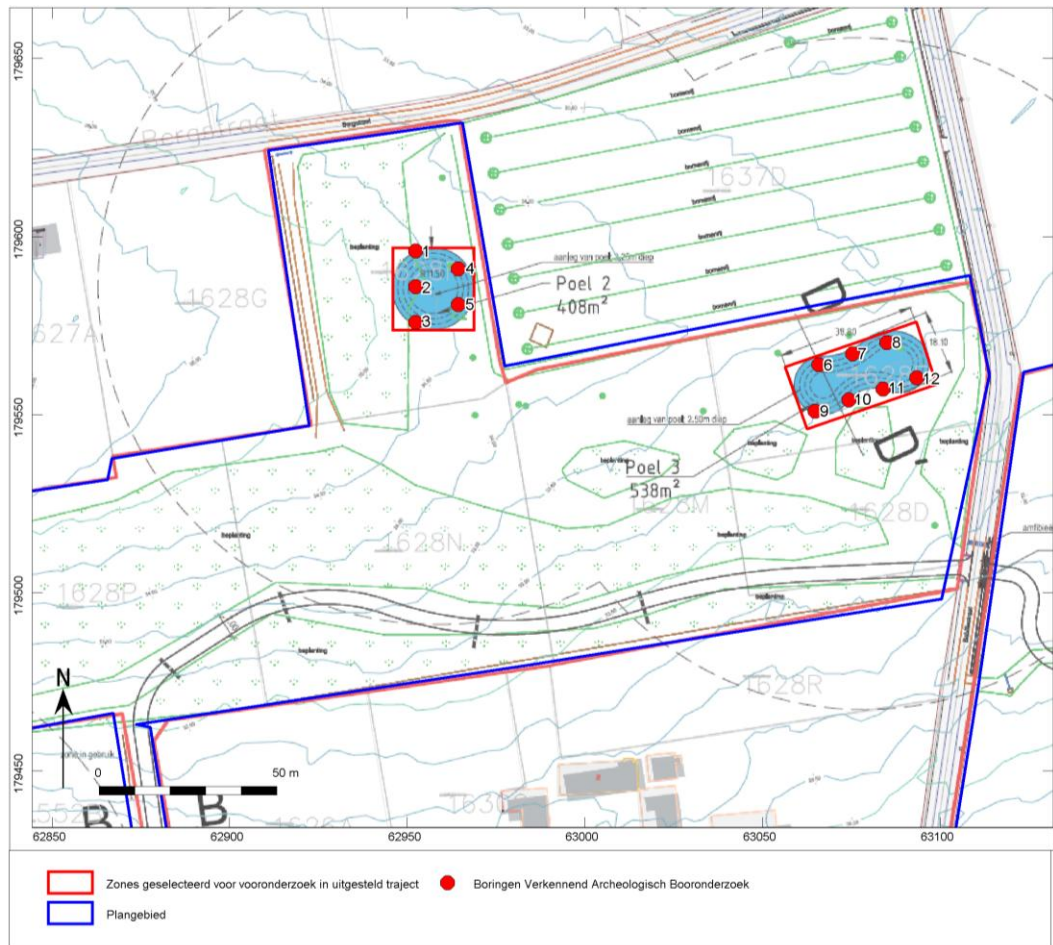
Afb. 3. Boorpuntenkaart landschappelijk booronderzoek.

Het landschappelijk bodemonderzoek kon aantonen dat op locatie 1 de ondergrond dermate verstoord was dat de kans op het aantreffen van intacte archeologische contexten nihil was.

Het booronderzoek kon aantonen dat de bodemopbouw van locatie 2 en 3 sterk op elkaar gelijkte. Onder de bouwvoor werd telkens een Bt-horizont vastgesteld. Er werden geen overgangshorizonten waargenomen, behalve in boring 11, waar een zeer dunne AE-horizont werd vastgesteld. Er werden nergens indicaties van colluvium vastgesteld. Onder de Bt-horizont werd een C-horizont, bestaande uit verscheidene subhorizonten aangetroffen.

3.3 Resultaten van het verkennend archeologisch booronderzoek

Omdat het landschappelijk booronderzoek een intacte bodemopbouw kon attesteren, werd er overgegaan naar een verkennend archeologisch booronderzoek om vuursteenvindplaatsen op te sporen. Hiervoor werden er 12 boringen in het plangebied geplaatst (afb. 4).



Afb. 4. Boorpuntenkaart verkennend archeologisch booronderzoek.

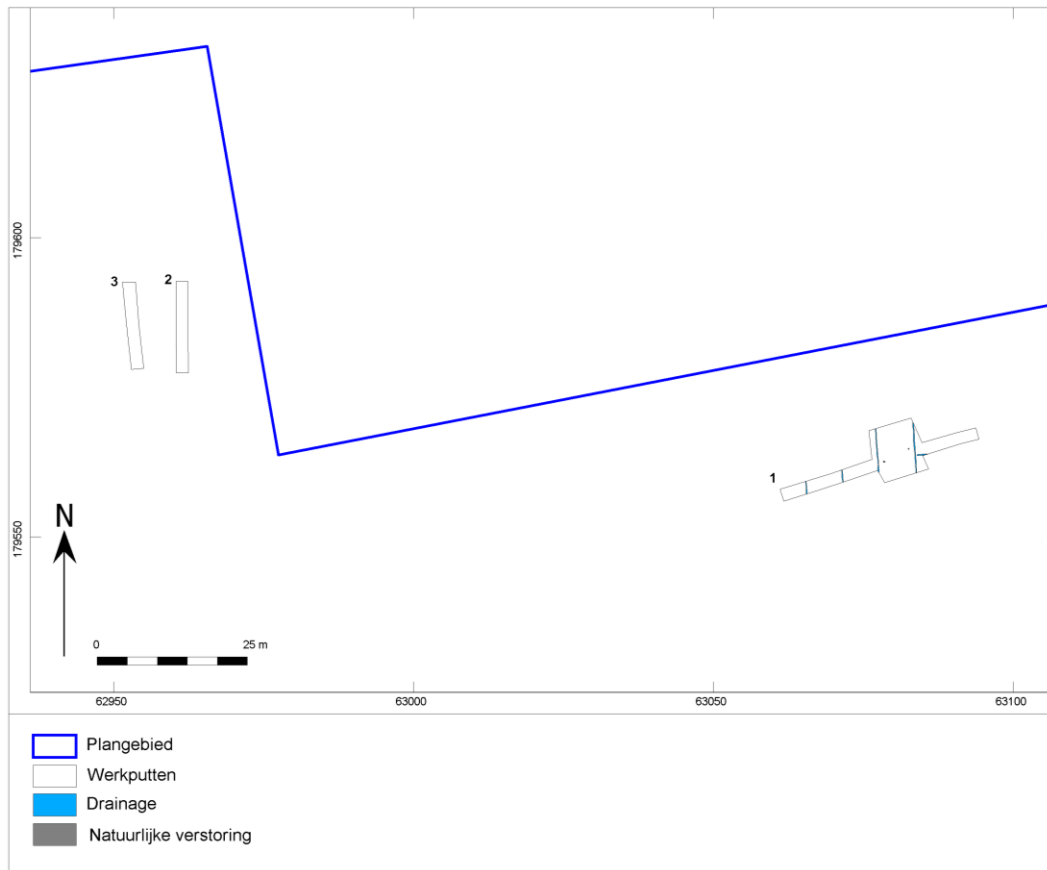
Tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek werden er verscheidene fragmenten vuursteen aangetroffen en ingezameld. Wanneer deze bestudeerd werden bleken telkens echter om natuurlijk gevormde fragmenten te gaan. Het verkennend archeologisch booronderzoek kon dus concluderen dat er zich geen vuursteensites binnen het plangebied bevinden..

Een verkennend archeologisch booronderzoek is echter niet geschikt voor het opsporen van een sporenniveau, wat inhoudt dat een vindplaats met een sporenniveau binnen het plangebied niet uitgesloten kan worden op basis van het verkennend archeologisch booronderzoek. Voor het opsporen van deze archeologische resten wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

3.4 Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

Voor het proefsleuvenonderzoek werden er drie sleuven gepland op deel van het plangebied waar er bodemingrepen werden gepland waar het booronderzoek een intacte ondergrond kon attesten.

Het proefsleuvenonderzoek kon de aardkundige gegevens uit het landschappelijk booronderzoek bevestigen. Het hoofddoel van deze sleuven was echter het opsporen van archeologische vindplaatsen met sporenvorming. Deze werden tijdens het onderzoek niet aangetroffen (afb. 5). Er werden slechts twee sporen aangetroffen, die na inspectie beiden van een natuurlijke oorsprong bleken te zijn. Daarnaast werden er sporen van drainagebuizen waargenomen. Bijgevolg kan door middel van het proefsleuvenonderzoek worden geconcludeerd dat er zich geen waardevolle archeologische sites in de geselecteerde zone binnen het plangebied bevinden.



Afb. 5. Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek.

4 Bepaling van de maatregelen

Op basis van het bureauonderzoek werd de mogelijkheid op waardevolle archeologisch resten binnen het plangebied reëel geacht. Daarom werden er een zones binnen het plangebied afgebankend waar bodemingenrepen eventuele archeologische resten zouden kunnen verstoren. Binnen deze zone werd eerst een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd om te toetsen of de bodem nog intact was. Aangezien twee van de drie onderzochte zones een intacte bodem konden attesteren, werd er in deze zones vervolgonderzoek aanbevolen. De eerste fase van dit vervolgonderzoek betreft een verkennend archeologisch booronderzoek waarin eventuele vuursteensites opgespoord konden worden. Er werden tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek echter geen indicaties van vuursteencontexten aangetroffen. Omdat verkennende archeologische booronderzoeken echter geen uitsluitel kunnen brengen voor sites met sporenvorming, werd er hierna een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er geen archeologisch waardevolle sporen aangetroffen.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert derhalve het plangebied vrij te geven. Daarmee vormt het prospectief onderzoek met ingreep in de bodem het einde van het archeologisch onderzoek voor het plangebied 't Kriekske te Halle.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerend erfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

Literatuur

Valentijn, P., R.R. Datema & R. Paulussen, 2018: *Bergmolenbos, Roeselare. Een Archeologienota*. Brugge: Vlaams Erfgoed Centrum bvba.